

Rekabet Kurumu Başkanlığından,

REKABET KURULU KARARI

Dosya Sayısı : 2011-2-460 (Önaraştırma)
Karar Sayısı : 12-24/660-182
Karar Tarihi : 03.05.2012

A. TOPLANTIYA KATILAN ÜYELER

Başkan : Prof. Dr. Nurettin KALDIRIMCI
Üyeler : Prof. Dr. Metin TOPRAK, Doç. Dr. Mustafa ATEŞ,
İsmail Hakkı KARAKELLE, Doç. Dr. Cevdet İlhan GÜNAY
Dr. Murat ÇETİNKAYA, Reşit GÜRPINAR

B. RAPORTÖRLER : Onur Yelda YÜKSEL, Necla SÜMER

C. BAŞVURUDA

BULUNAN

: - Gersan Elektrik Ticaret ve Sanayi A.Ş.
Temsilcileri: Av. Dr. E. Seyfi MOROĞLU, Av. H. Ozan GÜNER
Odakule K: 12 İstiklal Cad. No:142 Beyoğlu 34430 İstanbul

D. HAKKINDA İNCELEME

YAPILANLAR

: - EAE Elektrik Asansör Endüstrisi İnş. San. ve Tic. A.Ş.
Akçaburgaz Mah. 119. Sok. No:10 Esenyurt/İstanbul
- HB Elektrik Proje ve Müşavirlik San. Tic. Ltd. Şti.
Bayar Caddesi Cemil Akdoğan Sok. No:2/8
Kozyatağı/İstanbul

(1) **E. DOSYA KONUSU: EAE Elektrik Asansör Endüstrisi İnşaat Sanayi ve Ticaret A.Ş. ile HB Elektrik Proje ve Müşavirlik Sanayi Ticaret Ltd. Şti.'nin Türkiye busbar sistemleri pazarında 4054 sayılı Kanun'un 4 ve 6. maddelerini ihlal ettikleri iddiası.**

(2) **F. İDDİALARIN ÖZETİ:** Başvuruda özetle;

- EAE Elektrik Asansör Endüstrisi İnşaat Sanayi ve Ticaret A.Ş. (EAE Elektrik)'nin Türkiye busbar sistemleri pazarında yaklaşık %90 pazar payına sahip olduğu, HB Elektrik Proje ve Müşavirlik Sanayi Ticaret Ltd. Şti. (HB Elektrik)'nin ise inşaat projelerinde danışmanlık hizmeti verdiği,
- EAE Elektrik'in girdiği proje ihalelerinde verdiği teklifler ve ürün başına fiyatlandırmalarını, Gersan Elektrik Ticaret ve Sanayi A.Ş. (Gersan Elektrik)'nin girdiği ve girmediği ihalelere göre değiştirdiği,
- Gersan Elektrik'in katılarak teklif verdiği ihalelerde EAE Elektrik'in son derece düşük ve hatta zaman zaman zaman maliyetinin altında teklifler verdiği, Gersan Elektrik'in girmediği ihalelerde ise açık şekilde daha yüksek teklifler verdiği,
- Hem EAE Elektrik'in hem Gersan Elektrik'in katıldığı ve EAE Elektrik'in son derece düşük ve hatta zaman zaman zaman maliyetinin altında teklifler vererek kazandığı ihalelere Trump Towers, Gürallar, Yıldızlar, Autoport ve Ağaoğlu ihalelerinin örnek olarak verilebileceği,
- EAE Elektrik'in proje sahipleri, bunların çalışanları veya danışmanları ile irtibata geçerek, ihale şartnamelerinde kendi markalarının yer almasını veya ihale şartnamelerinin kendi ürünlerini tarif edecek ve aynı veya daha yüksek kalitede olan Gersan ürünlerini dışarıda bırakacak şekilde düzenlenmesini sağladığı,

- HB Elektrik'in de danışmanlık verdiği projelere ilişkin şartnameleri hazırlarken busbar sistemlerinin EAE tarafından üretilen ürünleri tarif edecek şekilde hazırlanmasını sağlayarak EAE Elektrik ile birlikte Gersan Elektrik'i pazardan dışlayıcı faaliyetlerde bulunduğu,
- EAE Elektrik'in bu davranışlarının Gersan Elektrik'i dışlamayı ve piyasadaki faaliyetlerini zorlaştırmayı amaçlamakta olduğu ve bu nedenle söz konusu eylemin 4054 sayılı Kanun'un 6. maddesine aykırılık teşkil ettiği,
- Ayrıca bu fiillerin, EAE Elektrik ile projeciler veya HB Elektrik arasında yapılan anlaşmalar neticesinde gerçekleşmelerinden ötürü, 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesi kapsamında rekabeti bozucu ve kısıtlayıcı anlaşmalar niteliğinde olduğu

iddia edilmiştir.

- (3) **G. DOSYA EVRELERİ:** Kurum kayıtlarına 21.11.2011 tarih ve 7927 sayı ile intikal eden başvuru üzerine hazırlanan 13.02.2012 tarih ve 2011-2-460/İİ sayılı İlk İnceleme Raporu 02.03.2012 tarihli Kurul toplantısında görüşülerek, 12-09/299-M sayı ile önaraştırma yapılmasına karar verilmiştir. İlgili karar uyarınca yapılan inceleme üzerine hazırlanan 27.04.2012 tarih ve 2011-2-460/ÖA sayılı Önaraştırma Raporu görüşülerek karara bağlanmıştır.
- (4) **H. RAPORTÖRLERİN GÖRÜŞÜ:** İlgili raporda; dosya konusu iddialara yönelik olarak soruşturma açılmasına gerek olmadığı, şikayetin reddedilmesi gerektiği görüşüne yer verilmiştir.

I. İNCELEME VE DEĞERLENDİRME

I.1. İncelemeye Konu Teşebbüsler

I.1.1. EAE Elektrik

- (5) 1973 yılından itibaren elektrik ürünleri alanında faaliyet gösteren EAE Grubu'nun, Ankara, İzmir, Bursa ve Gaziantep ile Moskova ve Dubai'de şube ve temsilcilikleri; Milano'da ise EAE ürünlerinin satış ve pazarlaması için kurulmuş olan EAE-İtalya şirketi bulunmaktadır.
- (6) Grubun aktif olduğu alanlardan busbar enerji dağıtım sistemleri, kablo kanal sistemleri, döşeme altı kanal sistemleri, trolley busbar sistemleri üretimi EAE Elektrik aracılığıyla yürütülmektedir.

I.1.2. HB Elektrik

- (7) HB Elektrik 1997 yılında kurulmuş olup yurtiçi ve yurtdışında elektrik proje ve danışmanlık hizmetleri vermektedir. Eğitim, yönetim, sağlık, ticaret, sanayi, toplu konut yapıları ile sosyal yapılar, oteller ve turistik yapılar gibi çeşitli tesislerin elektrik sistemlerini projelendirme alanında faaliyet göstermektedir.

I.2. İlgili Pazar

I.2.1. İlgili Ürün Pazarı

- (8) Busbar enerji dağıtım sistemleri, trafo ya da alçak gerilim panosu gibi bir noktadan başlayarak bir tesis/yapı içerisindeki güzergah boyunca enerjinin taşınması ve akım alma noktalarından çıkış kutuları ile alınarak tesis içerisindeki yüklerin beslenmesi işlevini görmektedir.
- (9) Rekabet Kurulunun 22.08.2007 tarih ve 07-66/810-305 sayılı kararında da belirtildiği gibi, fiziksel olarak elektrik gücünü ana pano ve dağıtım panoları arasında taşımak amacıyla busbar sisteminin alternatifi olarak kablo tavaları da kullanılabilir. Bununla birlikte, kablo tavaları görece küçük ölçekli projelerde kullanılan geleneksel bir ürün niteliği taşımakta olup, içindeki kablolardan bağımsız olarak satılan bir üründür. Busbar sistemleri

ise elektrik dağıtımına yönelik mühendislik ürünü niteliğine sahiptir. Yeni gelişen bir teknoloji ürünü olması nedeniyle busbar sisteminin bilinmediği pazarlarda bu sistemin işini kablo tavası görmektedir. Başka bir deyişle busbar sistemine ilişkin payın genişlemesinin kablo tavası pazarından alınan payla gerçekleştiği de söylenebilmektedir.

- (10) Özellikle elektriğin çok sayıda makine/ bölmeye dağıtılmasının gerektiği fabrika, atölye, tesis gibi yapılarda, kablo tavalara nazaran busbar sistemleri, projelendirme ve montaj hızı, esneklik, maliyet, performans, yangına karşı güvenlik, kolay projelendirme, ebat, dayanıklılık gibi faktörler açısından daha avantajlı bulunmaktadır.
- (11) Dolayısıyla, kimi projelerde busbar sisteminin yanı sıra kablo tavalalarının kullanıldığı görülse de, yukarıda anılan unsurlarda busbar sistemlerinin çeşitli işlevleriyle farklı bir sınıf oluşturması ve önceki Kurul kararında belirtildiği gibi, tüketici gözünde özellikle büyük ölçekli projelerde bu iki ürün arasında talep ikamesinin söz konusu olmaması dikkate alınarak, ilgili ürün pazarı “busbar sistemleri pazarı” olarak belirlenmiştir.

1.2.2. İlgili Coğrafi Pazar

- (12) Tarafların faaliyetlerinin Türkiye geneline yayılmış olması ve söz konusu coğrafyada farklı pazar oluşturacak nitelikte belirleyici bir unsurun bulunmaması nedeniyle ilgili coğrafi pazar, “Türkiye” olarak belirlenmiştir.

1.3. Projelerde Busbar Sistemlerinin Üreticiden Nihai Müşterilere Ulaşma Süreci

- (13) Busbar sistemlerinin bir proje özelinde üreticiden nihai müşterilere (yatırımcılara) ulaştırılması sürecinde yer alan aktörler; yatırımcılar, proje müellifleri veya proje danışmanları¹, genel müteahhitler, elektrik müteahhitleri ve busbar üreticileri olarak sıralanabilmektedir. Yatırımcıların bir inşaat projesine yatırım yapması ile başlayan süreçte, projelerin büyük çapta ve karmaşık olması ya da teknik yeterlilik gerektirmesi nedeniyle, yatırımcılar kendi bünyelerinde çalışan danışmanlarından ve/veya proje müelliflerinden faydalanarak proje hazırlamaktadır. Proje müellifleri, projeleri hazırlamakta, teknik şartname düzenlemekte, uyulması gereken standart ve yeterlilikleri belirlemektedir.
- (14) Yatırımcılar çalışacakları projelerini doğrudan anlaşarak tayin edebildikleri gibi, ihale yoluyla da belirleyebilmektedir. Bir inşaat projesi kapsamında mimari, statik, mekanik projeler ile elektrik projeleri hazırlanmaktadır. Elektrik projelerinin, yapının tüm elektrik sistemine yönelik olarak proje çizmek, teknik şartname ile malzeme listesi (keşif listesi) hazırlamak ve tüm bu süreçte yatırımcıya danışmanlık yapmak gibi sorumlulukları bulunmaktadır.
- (15) İnşaat işine yönelik tüm ilgili projelerin hazırlanmasının ardından yatırımcılar, çoğunlukla genel inşaat ihalesine çıkmaktadır. Bu ihalelere genel müteahhitler teklif vermektedir. Yatırımcıdan ihaleyi/işi alan genel müteahhit, yapının elektrik işlerinin yürütülmesi amacıyla elektrik ihalesi açmakta ya da doğrudan elektrik müteahhitleri ile anlaşmaktadır. Doğrudan yatırımcı da ilgili hizmeti alacağı elektrik müteahhidi firmayı belirlemek üzere elektrik ihalesi açabilmektedir. Genel müteahhit veya yatırımcı doğrudan elektrik ihalesi açıyorsa yatırımcıdan işi alan elektrik müteahhitleri, busbar üreticilerinden projeler tarafından belirlenen keşif listesindeki (malzeme listesi) ürünleri satın alarak projenin elektrik işlerini icra etmektedir. Dolayısıyla busbar üreticileri ile doğrudan satın alma ilişkisi içine giren aktörler çoğunlukla elektrik taahhüt firmaları olmaktadır.

---

¹ Proje müellifleri projeyi çizmek, teknik şartnameyi hazırlamak gibi işler üstlenirken, proje danışmanları, projenin taahhüt edilmesi aşamasında işin hazırlanan projeye uygunluğunu kontrol etmektedirler. Gerektiğinde, proje müellifleri proje danışmanlığı hizmeti de verebilmektedirler. Bununla birlikte, bundan sonra söz konusu aktörler “proje” olarak anılacaktır.

- (16) Yukarıda belirtilen busbar sistemlerinin nihai müşteriye ulaştırılması sürecinden anlaşıldığı üzere, busbar üreticileri ile projeciler arasında doğrudan busbar satış/satın alma ilişkisi bulunmamaktadır. Busbar üreticileri yukarıda belirtilen süreçteki ihalelere katılmamakta, söz konusu ihalelere katılarak projenin elektrik müteahhitliğini üstlenen firmalara satış yapmaktadırlar. EAE Elektrik'in de beyanları kamu ya da özel hiçbir ihaleye katılmadıkları yönündedir.
- (17) Diğer yandan, gerek projecilerin ve genel müteahhitlerin yatırımcılara, gerekse elektrik müteahhitlerinin genel müteahhitlere ve yatırımcılara projenin yaklaşık maliyetini bildirmeleri sırasında projenin keşif listesinde yer alan busbar ürünlerine fiyat teklifi vermekte olan busbar üreticileri, süreçte yer alan aktörler ile iletişime geçebilmektedir. Aynı zamanda, kimi projelerde projecilerin bazı busbar ürünlerine ilişkin bilgi açısından yetersiz kalmaları durumunda busbar üreticilerinden ilgili projenin keşif listesinin hazırlanmasında da yardım aldıkları görülmektedir.
- (18) Bu süreç genel olarak bir zincir halinde işlese de söz konusu aktörlerin her biri her projede mutlaka yer almamaktadır. Nitekim istisnai durumlarda yatırımcı, busbar ürünlerini doğrudan busbar üreticilerinden de satın alabilmektedir.

1.4. Değerlendirme

- (19) Başvuruda temel olarak EAE Elektrik'in,
- yıkıcı ve/veya seçici fiyatlandırma yoluyla Gersan Elektrik'in faaliyetlerini zorlaştırdığı,
  - proje sahipleriyle, bunların çalışanları veya danışmanlarıyla irtibata geçerek ihale şartnamelerinin kendi ürünlerini tarif edecek ve aynı veya daha yüksek kalitedeki Gersan ürünlerini dışarıda bırakacak şekilde düzenlenmesini sağladığı, HB Elektrik'in bu konuda EAE Elektrik ile birlikte hareket ettiği
- iddia edilmekte, bu davranışlarıyla EAE Elektrik'in Türkiye busbar pazarında sahip olduğu hakim durumunu kötüye kullandığı belirtilmektedir.
- (20) Türkiye busbar sistemleri pazarında faaliyet gösteren oyuncular, EAE Elektrik, Gersan Elektrik, Dtm Elektrik, Marbus gibi yerli üreticiler ile Schneider, Telemeknik, Siemens gibi yabancı üreticilerdir. İşlev, şekil, boyut gibi özellikler bakımından geniş bir yelpazede parçalar içermelerinden dolayı busbar sistemlerinin üretimi için gerekli ilk yatırım unsurlarının başında kalıp yatırımı gelmektedir. Ayrıca teknik bir ürün olması nedeniyle busbar üretimi belli bir uzmanlaşmayı da gerektirmektedir. Pazarda ithal ürünler de bulunmakla birlikte, ithalatın payı sınırlı düzeyde olup, talebin yaklaşık %95'inin yerli üretim ile karşılandığı tahmin edilmektedir. Gerek malzeme ihtiyacının proje bazlı değişebildiği pazarda ürünleri hızlı bir şekilde tedarik etmek, gerekse satış sonrasında oluşabilecek aksaklıklara karşı busbar sisteminin kullanıldığı yapının enerji kesintisini asgari düzeyde tutmak üzere hızlı servis sağlamak açılarından ithalatın beklentilere yeterince cevap verememesinin, pazarda ithal ürünlerin düzeyinin sınırlı kalmasında etkili olduğu belirtilmektedir. Diğer yandan, busbar ürünlerinin her bir akım grubu için tip test sertifikalarının alınması gerekmekte, Türk Standartları Enstitüsü (TSE) bu sertifikaları baz alarak ürün belgelendirmesi yapmaktadır. Pazardaki yerli veya yabancı oyuncuların tüm ürünlerinin her akım grubu için sertifikaları olmayabilmekte, bu durum ilgili ürünün kullanılmasının gerektiği özellikle büyük ölçekli projelerde teklif verilememesiyle sonuçlanabilmektedir.
- (21) Rekabet Kurulunun 22.08.2007 tarih ve 07-66/810-305 sayılı kararında EAE Elektrik'in (.....)'nın üzerindeki pazar payıyla busbar sistemleri pazarında hakim durumda olduğu belirtilmiştir. EAE Elektrik temsilcilerinin tahminlerine göre, halihazırda teşebbüsün pazar payı yaklaşık olarak (.....) ile (.....) arasında olup, Gersan Elektrik ile DTM Elektrik yaklaşık (.....) oranındaki pazar paylarıyla EAE Elektrik'i takip etmektedirler.

- (22) Herhangi bir teşebbüsün Kanun'un 6. maddesini ihlal ettiğinden bahsedebilmek için iki temel unsurun bir arada bulunması gerekmektedir. İnceleme konusu teşebbüs ilgili pazarda hakim durumda olmalıdır ve bu teşebbüsün eylemleri rekabet hukuku anlamında bir kötüye kullanma hali teşkil etmelidir. Bu iki unsurdan birinin yokluğu halinde inceleme konusu teşebbüsün eylemleri hakim durumun kötüye kullanılması olarak nitelendirilemeyecektir. Geçmiş Rekabet Kurulu kararlarında da yer verildiği üzere, eğer bir teşebbüsün eylemi kötüye kullanma oluşturmuyorsa, teşebbüsün hakim durumda olup olmamasından bağımsız olarak, eylem 6. maddeyi ihlal etmeyecektir. Bu çerçevede, kötüye kullanmanın varlığı, EAE Elektrik'in hakim durumunun devam ettiği varsayımı altında incelenmiştir. Diğer yandan, EAE Elektrik'in proje sahipleriyle, bunların çalışanları veya danışmanlarıyla irtibata geçerek ihale şartnamelerinin kendi ürünlerini tarif edecek ve aynı veya daha yüksek kalitedeki Gersan ürünlerini dışarıda bırakacak şekilde düzenlenmesini sağladığı ve HB Elektrik'in bu konuda EAE Elektrik ile birlikte hareket ettiği yönündeki iddialar, 4054 sayılı Kanun'un 4. ve 6. maddeleri kapsamında değerlendirilmiştir.

1.4.1. EAE Elektrik'in Yıkıcı ve/veya Seçici Fiyatlama Yoluyla Hakim Durumunu Kötüye Kullandığı İddiasının Değerlendirilmesi

- (23) Başvuruda, EAE Elektrik'in busbar sistemleri pazarındaki hakim durumunu kötüye kullandığı iddiası öncelikle yıkıcı ve /veya seçici fiyatlama kapsamında yapılan davranışlara dayandırılmaktadır. Yıkıcı fiyatlama, uzun dönemde piyasada tekel gücü elde etme saikiyle, makul bir süre boyunca, kasıtlı bir şekilde zarar edecek ya da kardan feragat edecek şekilde fiyatlama yaparak mevcut veya potansiyel rakiplerin piyasa dışına itilmesi ya da bunun amaç edinilmesini ifade etmektedir.
- (24) Yıkıcı fiyatlamanın, istenilir olan fiyat rekabetinden ayrılmasında ödün (sacrifice) unsuru ön plana çıkmaktadır. Ödün unsurunun varlığının belirlenmesinde kullanılan maliyet-fiyat karşılaştırmalarında, maliyet kriterleri bakımından farklılıklar ortaya çıkabilmekle birlikte, AB uygulamasında yıkıcı fiyatlama davranışlarında bu kıyaslamayı yapmak üzere ortalama kaçınılabilir maliyet (OKM, "average avoidable cost") ile uzun dönem ortalama artan maliyet (UDOAM, "long-run average incremental cost") kullanılmaktadır. OKM, hakim durumdaki teşebbüsün yıkıcı fiyatlandırma yapmak amacıyla ürettiği ilave ürünleri, üretmeseydi kaçınabileceği ortalama maliyete tekabül etmekteyken; UDOAM bir ürünün üretiminde katlanılan tüm sabit ve değişken maliyetlerin ortalamasını ifade etmektedir. Bu bağlamda UDOAM kıyaslaması, OKM kıyaslamalarının özellikle yüksek sabit maliyetlere katlandıktan sonra değişken maliyetlerin diğer sektörler nazaran düşük kaldığı şebeke endüstrilerinde, doğal tekellerin bulunduğu veya henüz özelleştirilen sektörlerde, bu sektörlerin ekonomik gerçekliklerini yansıtmaktan uzak kalacağı nedeniyle tercih edilmektedir.
- (25) Diğer taraftan, yıkıcı fiyatlama davranışının arzulanabilir olması için, makul bir süre boyunca uygulandıktan sonra elde edilecek olan pazar gücü ile bu süre boyunca katlanılan zararın giderilmesi ihtimalinin yüksek olması gerekmektedir. Dolayısıyla, dışlama için kardan ödün verilmesi gereken sürenin arttığı hallerde, yıkıcı fiyatlama davranışlarında bulunmak rasyonel olmayacaktır. Bu nedenle, UDOAM kıyaslamasının makul bulunduğu ifade edilen sektörler dışında, yıkıcı fiyatlama yapmak üzere üretilen ilave ürünlerin maliyetlerini değerlendirebilmek açısından, OKM kıyaslamasının faydalanılabilirliğinin vurgulanması gerekmektedir. Nitekim, AB uygulamasında da ödün unsurunun varlığının ortaya koyulabilmesi, teşebbüsün kaçınılabilir zararlara katlandığının gösterilebilmesi için OKM başlangıç noktasını oluşturmakta, OKM'nin altındaki fiyatlamalar çoğu durumda ödünün göstergesi olarak değerlendirilmektedir. OKM üstü ancak UDOAM altı fiyatlamada, ek unsurların varlığına bakılırken, UDOAM üstü fiyatlamada ise ancak daha az etkin firmaların dışlanabileceği düşüncesi ile bu fiyatlama kural olarak ihlal sayılmamaktadır.

- (26) Başvuruda EAE Elektrik'in, Gersan Elektrik'in katıldığı proje ihalelerinde, katılmadığı ihalelere nazaran düşük hatta maliyetin altında teklifler vererek rakiplerini dışlama davranışında bulunduğu iddia edilmektedir. Ancak, projeler çerçevesinde busbar sistemlerinin üreticilerden nihai müşterilere ulaştırılması sürecinde aktörler arasında vuku bulan ilişkilerden anlaşıldığı üzere, busbar üreticileri ihalelere doğrudan katılmamakta, ihaleyi icra etmekle yükümlü olan taahhütçülere fiyat teklifi veren/satış yapan taraf olmaktadır. Yatırımcıların busbar ürünlerini doğrudan busbar üreticilerinden almak yolunu seçtikleri durumlarda da busbar alımı için ihale açılmamakta, teşebbüsler fiyat tekliflerini doğrudan yatırımcıya sunmaktadır. Başvuruda belirtilenin aksine, EAE Elektrik'in ihalelere katılan taraf olmadığına ilişkin bu açıklamanın ardından, teşebbüsün projelerde maliyet altı fiyatlama yapıp yapmadığını incelemek amacıyla öncelikle teşebbüsün fiyatlama ve maliyet yapısına ilişkin bilgiler değerlendirilmiştir.
- (27) (.....TİCARİ SIR.....)
- (28) (.....TİCARİ SIR.....)
- (29) EAE Elektrik'in genel olarak fiyatlama davranışı açıklandıktan sonra, iddia edilen yıkıcı fiyat uygulamalarının proje özelinde gerçekleşmesinden ötürü, teşebbüsün proje bazlı fiyat ve kaçınılabilir maliyetlerinin incelenmesi gerekmektedir. Teşebbüsün maliyet yapısı incelendiğinde, (.....TİCARİ SIR.....)
- (30) Burada önem arz eden husus, teşebbüsün katlandığı hammadde maliyeti (direkt ilk madde malzeme maliyeti) dışındaki maliyet kalemlerinin proje bazında ayrıştırılamamasıdır. EAE Elektrik'in bünyesinde faaliyet gösteren fabrikalarda, busbar ürünlerinin yanında kablo tavaşı, döşeme altı kablo gibi ürünlerin de üretimi yapılmakta ve başta satışların maliyeti olmak üzere gelir tablosu kalemlerinin takibi ortak olarak gerçekleştirilmekte ve muhasebeleştirilmektedir.
- (31) Her ne kadar söz konusu maliyet kalemlerinin takibi ortak olarak gerçekleştirilse de, yapılan ilave busbar satışlarında işçilik, üretim, ar-ge/pazarlama-satış-dağıtım/genel yönetim gibi kalemlerden oluşan faaliyet giderleri gibi maliyet kalemlerinin de etkili olduğu anlaşılmaktadır. Maliyet muhasebesi bakımından incelendiğinde, üretim ile ilişkilendirilebilen ilk madde ve malzeme, işçilik ve genel üretim maliyetleri olmak üzere üç ana kalemin bulunduğu görülmektedir. Bu kalemlerden belli mamul/mamul grubunun üretimi ile doğrudan ilişkilendirilebilen maliyetler, direkt ilk madde malzeme ve direkt işçilik maliyetleri olarak adlandırılmakta, doğrudan bu maliyetlere ilişkin olmayan kalemler ise endirekt maliyetler olarak genel üretim maliyetleri kalemi altında muhasebeleştirilmektedir. Genel üretim maliyetleri, sözü edilen endirekt ilk madde malzeme (yardımcı madde ve malzemeler, işletme malzemeleri) ve endirekt işçilik maliyetlerinin (Örn: bakım onarım işçilikleri, fazla çalışma primleri, nezaretçi ve kontrol ücretleri vb.) yanında, üretimde kullanılan duran varlıkların amortisman giderleri, üretimde kullanılan sabit kıymetlerin giderleri, enerji ve yakıt giderlerini de içermektedir. Üretilen bir mamul/mamul grubunda hangi tutarda direkt ilk madde ve malzeme ya da direkt işçiliğin kullanıldığını tespit etmek mümkünken, genel üretim giderlerinin, içerdiği kalemlerden anlaşılacağı gibi doğrudan bir mamul grubunun üretimine yüklenmesi mümkün olmayabilmektedir. Dolayısıyla, üretilen mamul/mamul grubuna ya da gider merkezine yüklenemeyen bu kısım, dönem giderlerine, diğer bir deyişle gelir tablosundaki sonuç hesaplarına toplu halde kaydedilmektedir.
- (32) Bu bilgiler ışığında, ilk olarak, proje bazındaki direkt ilk madde malzeme, direkt işçilik ve genel üretim maliyetlerinin, teşebbüsün o üretimi yapmasaydı kaçınabileceği temel kaçınılabilir maliyet kalemlerini oluşturduğu anlaşılmıştır. Bununla birlikte, gelir tablosunda yer alan faaliyet giderleri kalemi de genel üretim giderlerinden üretilen mamul/mamul grubuyla doğrudan ilişkilendirilemeyen maliyetler ile diğer ar-ge, pazarlama-satış-dağıtım, genel yönetim giderlerini yansıtmaktadır. Ayrıca, sözü edilen faaliyet giderleri kalemi gerek

sabit gerekse değişken giderleri içermektedir. Dolayısıyla, ikinci olarak, kaçınılabılır maliyet kalemlerine faaliyet giderleri ilave edildiğinde proje bazında toplam maliyetlere ulaşılabilirliktedir.

- (33) Bu nedenle ilk etapta, teşebbüsten busbar projeleri özelinde erişilebilen hammadde maliyetleri alınmıştır. Direkt ilk madde malzeme giderleri olarak adlandırılan bu giderlerin yanında direkt işçilik ve genel üretim giderlerine yakınsamak amacıyla söz konusu kalemlerin ilgili dönemdeki satışlarının maliyeti içindeki payı kullanılmıştır. Ulaşılan proje bazında kaçınılabılır maliyetlere faaliyet giderlerinin net satışlar içindeki payı kadar proje teklif tutarından bir pay ilave edilerek toplam maliyetlere yakınsamak amaçlanmıştır.
- (34) Dosya kapsamında yapılan bu kıyaslamalara öncelikle, başvuruda yıkıcı/seçici fiyatlandırma yapıldığı iddia edilen projeler ile Gersan Elektrik'in teknik şartnamenin sadece EAE Elektrik'e işaret etmesi nedeniyle teklif veremediğini iddia ettiği projelerden başlanılmış; daha sonra ise rastlantısal olarak seçilen 2011 yılı Temmuz, Ağustos ve Eylül aylarında teşebbüsün yeni aldığı bedeli (.....) ABD Doları'nın üzerinde olan projeler incelenmiştir. Dosya mevcudunda yer alan söz konusu projelerin maliyetleri ile bunlara verilen teklif tutarlarına yönelik analizden; fiyat-maliyet analizi yapılan projelerin (Gürallar, Trump Tower, Ağaoğlu, Autoport, Ümraniye Belediyesi, TPAO, İşkur) biri dışında hepsinde tüm maliyet değerlerinin teklif tutarlarının altında kaldığı², dolayısıyla teklif tutarlarının busbar üretimine doğrudan atfedilebilen direkt ilk madde ve malzeme ile direkt işçilik maliyetlerini, gerek değişken gerekse sabit olan genel üretim maliyetleri ile faaliyet giderlerini karşıladığı görülmüştür. Teşebbüsün Trump Tower dışındaki projelerde, tüm maliyetler hesaba katıldığında, en az %(.....); en fazla %(.....) olmak üzere kar ettiği anlaşılmaktadır. Belirtilmesi gereken diğer bir nokta ise, başvuru sahibinin EAE Elektrik'in maliyet altı fiyatlandırma yaptığı iddiası bakımından özellikle vurguladığı Gürallar Art-Craft Kütahya projesinde, teşebbüsün %(.....) oranıyla kar etmiş olduğudur. Diğer yandan, dikkati çeken önemli bir husus da, başvuru sahibinin teklif verdiği için düşük fiyat uygulandığını iddia ettiği projeler ile şartnamelerin içeriğinden dolayı teklif veremediğini iddia ettiği projeler arasında, Trump Tower dışında, EAE Elektrik'in karlılığı bakımından anlamlı bir farklılığın gözlenememesidir.
- (35) İncelenen projelerden Trump Tower projesinde ise EAE Elektrik'in direkt ilk madde ve malzeme, direkt işçilik ve genel üretim giderlerinin toplamından oluşan ve proje bazındaki temel kaçınılabılır maliyet olarak değerlendirilen maliyet tutarının üzerinde bir teklif vermiş olduğu görülmektedir. Ancak, teşebbüsün projede verdiği teklifle, farklı faaliyetleri bakımından ortak olan ve üretim miktarıyla doğrudan ilişkilendirilemeyen faaliyet giderlerini kısmen karşılayamadığı anlaşılmaktadır. Bununla birlikte, teşebbüsün ilgili projede OKM'nin üstünde fiyatlandırma yaptığı değerlendirilmektedir. Uygulamada OKM altı fiyatlandırmanın ödünün önemli bir göstergesi olarak kabul edildiği, ancak OKM üstü fiyatlandırmanın yıkıcı olarak nitelendirilmesinde başka unsurların da varlığının arandığı dikkate alındığında ve aşağıda incelenecek projelerle birlikte değerlendirildiğinde, tek başına Trump Tower projesine verilen teklifin, teşebbüsün maliyet altı fiyatlandırma yönünde genel bir strateji izlediğini göstermek için yeterli olmadığı kanaatine varılmıştır. Diğer yandan, Trump Tower projesinin busbar sistemlerinin ortalama ölçeğiyle karşılaştırıldığında oldukça büyük bir proje olmasından dolayı alıcı gücü ve projenin alınmasının EAE Elektrik'in referanslarına yapacağı katkının teşebbüsün mevcut teklifinde rol oynaması

---

² Diğer taraftan, yerinde inceleme sırasında alınan proje teklif tutarları ile başvuru sahibinin EAE Elektrik tarafından teklif edildiğini iddia ettiği tutarlar birbir örtüşmemektedir. Bu nedenle, projelerin maliyetleri ile başvuru sahibinin iddia ettiği teklif tutarları kıyaslanmış, bu halde de Trump Tower projesi hariç olmak üzere Gürallar, Ağaoğlu ve Autoport projelerinde EAE Elektrik'in teklif tutarlarının projede yakınsanan maliyetlerin üzerinde kaldığı görülmüştür.

ihtimali bulunmaktadır. Bu noktada vurgulanması gereken diğer bir unsur ise, başvuru sahibinin bu proje için verdiğini ifade ettiği (.....) ABD Doları tutarındaki teklifin EAE Elektrik'in yaklaşık (.....) ABD Doları tutarındaki teklifinin altında kalmasıdır. Dolayısıyla rakip firmanın teklifinin üzerindeki bu teklifin rakip tarafından karşılanabilir nitelikte olduğu, dışlayıcı nitelikte bir davranışın parçası olmadığı anlaşılmıştır.

- (36) Dosya kapsamında, 2011 yılı Temmuz, Ağustos ve Eylül aylarında teşebbüsün yeni aldığı (.....) ABD Doları üzeri projelere (Nata AVM, Çankırı Granit Fabrikası (1) ve (2), Tosçelik (1) ve (2), Sadi Konuk Hastanesi, Esentai Shopping Mall, Anadolu Ray, Cummins Fabrika, Armada2 AVM) verilen teklifler ile bu tekliflerin maliyetleri de incelenmiştir. Dosya mevcudunda yer alan analizden; EAE Elektrik tarafından ilgili projelere verilen teklif tutarlarının, proje ile ilgili maliyet kalemlerinin aşama aşama eklenmesiyle elde edilen tüm maliyet tutarlarından yüksek kaldığı görülmüştür. İncelenen projeler çerçevesinde teşebbüsün maliyet altı fiyatlandırma stratejisi izlediğini gösterir bir bulguya ulaşılamadığı gibi, teşebbüsün fiyatlandırma stratejilerinde rakiplerini pazar dışına itmeye yönelik niyetini gösterir herhangi bir bulgu ya da belgeye de rastlanmamıştır.
- (37) Bu çerçevede, başvuru konusu iddialar maliyet üstü seçici fiyatlandırma açısından da değerlendirilmiştir. Hakim durumdaki bir teşebbüsün rakiplerinin müşterilerini ya da rakiplerinin de hitap ettiği müşterileri seçerek, bu müşterilere aynı tip ürün için diğer müşterilere uyguladığından daha düşük, ancak maliyetinin üstünde bir fiyat uygulamasının hakim durumun kötüye kullanılması olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceği rekabet hukukunun tartışmalı alanlarından birini oluşturmaktadır. Nitekim, tüketiciye daha düşük fiyatların yansımaları istenildiğinden, teşebbüslerin fiyatlandırma davranışlarına uygulanacak rekabet kurallarının, hakim durumdaki firmalar da dahil tüm firmaların fiyat üzerinden rekabet edebilmelerini garanti altına alması gerekmektedir.
- (38) Maliyet üstü seçici fiyatlandırmanın hukuka uygun olduğu yönündeki ekonomik argümanlar özetle, hakim durumdaki teşebbüsle, onunla en az eş etkinlikte olan rakiplerin hakkaniyetli bir şekilde rekabet edebilmesinin maliyet üstü fiyatlandırma ile mümkün olduğu temel prensibine dayanmaktadır. Maliyet üstü fiyat rekabeti sonucunda yeterince etkin olmayan teşebbüslerin pazar dışına çıkması, net bir refah kaybına yol açmayacağı gibi, rekabet otoriteleri de bir fiyat şemsiyesi yaratarak etkin olmayan bu rakipleri korumamalıdır. Nitekim bu durumda tüketici de düşük fiyat uygulamasından yararlandırılmamış olmaktadır. Dolayısıyla maliyet üzerinden fiyatlandırmanın, esas unsurlar üzerinden rekabet olduğu ve yalnızca daha az etkin rakipleri dışladığının kabulü gerekmektedir. Doktrinde, çok daha ayrıntılandırılabilir bu argümanlara dayalı olarak, maliyet üstü seçici fiyatlandırmanın hemen her zaman hukuka uygun olarak kabul edilmesi gerektiği; bunun tek istisnasının ise, başka kötüye kullanma hallerinin de mevcut olması, diğer bir deyişle, bir dizi yasak davranış sergilemek suretiyle rakibi elimine etme amaçlı açık bir planın varlığı olduğu dile getirilmektedir.
- (39) Bu yaklaşımın temel olarak Rekabet Kurulu kararları ve AB içtihatlarında da dikkate alındığı görülmektedir. Nitekim hâkim durumdaki teşebbüsün özellikle bir kısım müşterilerini veya rakiplerinin müşterilerini hedef edinerek düşük fiyat uyguladığı durumlar, yıkıcı bir fiyatlandırma stratejisi güdülmüş olabileceği yönündeki şüpheleri artıran bir unsur olarak görülmekle birlikte, bu nitelikte bir gösterge tek başına ihlal sonucuna ulaşmakta yeterli bulunmamakta, ihlal niteliğinde olan ilave davranışlar ve yıkıcı niyet unsurlarının varlığı aranmaktadır.
- (40) Dosya mevcudu veriler çerçevesinde, EAE Elektrik'in Gersan Elektrik'in teklif verdiği projelerde daha düşük fiyatlar uygulayıp uygulamadığının değerlendirilmesi amacıyla EAE Elektrik'in yukarıda incelenen projelerdeki karlılık oranı, Gersan Elektrik'in teklif verme durumuna göre incelenmiştir. Bu kapsamda, EAE Elektrik'in, Gersan Elektrik'in teklif verdiği

projelerdeki ortalama karlılık düzeyinin³ yaklaşık %(.....) ile Gersan Elektrik'in teklif vermediği projelerdeki ortalama karlılık düzeyi olan yaklaşık %(.....)'lük oranın altında olduğu görülmüştür. Bununla birlikte proje bazında karlılık oranları incelendiğinde, Gersan Elektrik'in teklif vermesine karşın, teklif vermediği projelere göre daha yüksek karlılık oranlarının bulunduğu ya da aksinin geçerli olduğu durumların varlığı dikkati çekmekte, dolayısıyla sistematik bir farklılaşmadan bahsetmek mümkün görünmemektedir. Diğer yandan, bu farklılığın sistematik olduğu, dolayısıyla maliyet üstü seçici fiyatlamanın varlığına işaret ettiği varsayımı altında salt bu uygulamanın dosya kapsamındaki bilgi ve belgeler çerçevesinde 4054 sayılı Kanun'un ihlali olarak değerlendirilmesi mümkün görünmemektedir.

- (41) Diğer yandan, EAE Elektrik'te yapılan incelemede, Gersan Elektrik tarafından bir müşteriye gönderilen teklif mektubu elde edilmiştir. Bu belgeden, busbar müşterilerinin bir firmadan aldıkları teklifi diğerine göndererek pazarlık talebinde bulunabildikleri anlaşılmaktadır. Başvuruda, EAE Elektrik'in yıkıcı ve/veya seçici fiyatlama uyguladığı iddiasıyla öne sürülen projelerde, yine başvuru sahibinin anlatımıyla EAE Elektrik'in ilk teklifinin Gersan Elektrik'in ilk teklifinden yüksek olduğu, daha sonra EAE Elektrik'in fiyat düşürerek Gersan Elektrik'in verdiği fiyatın altına indiği anlaşılmaktadır. Anılan belgenin de işaret ettiği üzere, teşebbüslerin birbirlerinin teklifi hakkında müşteriler üzerinden bilgi sahibi olabilecekleri dikkate alındığında, EAE Elektrik'in Gersan Elektrik'in rekabetini karşılama (meeting competition) güdüsüyle davranmış olma olasılığının dikkate alınması gerekmektedir. Nitekim EAE Elektrik'in ortalama karlılık düzeyinde, Gersan Elektrik'in teklif verdiği projeler ile vermediği projeler arasında ortaya çıkan farklılığın da rekabeti karşılamanın bir sonucu olabileceğinin, dolayısıyla rekabetin bizatihi kendisinden kaynaklanabileceğinin göz ardı edilmemesi gerekmektedir. Hâkim durumda da olsa, bir teşebbüsün, rakibinin rekabetçi teklifine karşılık vermesinin engellenmesi istenilenin aksine rekabeti olumsuz etkileyebilecektir.
- (42) Sonuç olarak, EAE Elektrik'in yıkıcı ve/veya seçici fiyatlama yoluyla 4054 sayılı Kanun'un 6. maddesini ihlal ettiğine dair incelenen projeler çerçevesinde, teşebbüsün maliyet altı fiyatlama stratejisi izlediğini gösterir bir bulguya ulaşılamamış, rakibi dışlama niyetinin ya da başka dışlayıcı uygulamaların varlığına yönelik herhangi bir belge ya da bilgi elde edilememiştir.

1.4.2. EAE Elektrik'in Teknik Şartnamelerde Kendi Ürünlerine İşaret Edilmesini Sağladığı Yönündeki İddialar

- (43) Başvuruda; EAE Elektrik'in proje sahipleri, bunların çalışanları veya projecileri ile irtibata geçerek ihale şartnamelerinde kendi markalarının yer almasını ve ihale şartnamelerinin kendi ürünlerini tarif edecek ve aynı veya daha yüksek kalitede olan Gersan ürünlerini dışarıda bırakacak şekilde düzenlenmesini sağladığı; HB Elektrik'in danışmanlık verdiği projelere ilişkin şartnameleri hazırlarken busbar sistemlerinin EAE tarafından üretilen ürünleri tarif edecek şekilde düzenlediği ve bu yolla EAE Elektrik ile birlikte Gersan Elektrik'i pazardan dışlayıcı faaliyetlerde bulunduğu iddia edilmektedir.
- (44) Sürece ilişkin bölümde de yer verildiği üzere, üreticiler genellikle taahhütçülere satış yapmakta, sınırlı sayıdaki durumda talep edilmesi halinde yatırımcılara doğrudan satış yapmakta ve ihalelere busbar sağlayıcılarının değil; taahhütçüler katılmaktadır. Öte yandan, her ne kadar üreticiler doğrudan satış ilişkisine girmeseler de, gerek pazarlama faaliyetlerini yürütmek için süreçteki aktörler ile irtibata geçmekte, gerekse projelerin yaklaşık maliyetlerini belirlemek amacıyla üreticilerden fiyat teklifi talep eden

³ Gersan Elektrik'in Trump Tower projesine verdiği teklif EAE Elektrik'in teklifinin altında olduğundan ortalama karlılık düzeyinin hesaplanmasında bu proje dışarıda bırakılmıştır.

proje/yatırımcı ya da taahhütçülere teklif mektubu göndermektedir. Burada belirtilmesi gereken husus, özellikle teknik bilgi gerektiren busbar sistemleri gibi bir sektörde, üreticilerin ürünlerini tanıtmak, işlevleri hakkında bilgilendirmek ve ürününün bilinirliğini sağlamak amacıyla pazarlama faaliyetlerini yürütmelerinin önemli olduğudur.

- (45) Bu kapsamda, üreticilerin web sitelerinde ürünlerin teknik özelliklerini gösteren kataloglar yayımladıkları görülmektedir. Yapılan yerinde inceleme ve görüşmelerde de, üreticilerin bu katalogları fuar/seminerlerde dağıttıkları, proje firmalara gönderdikleri ve kamuya açık olarak yayımladıkları anlaşılmaktadır. Nitekim HB Elektrik'te yapılan incelemede de hem EAE Elektrik'in hem de Gersan Elektrik'in kataloglarının teşebbüste mevcut olduğu görülmüştür. Diğer taraftan, EAE Elektrik temsilcileri tarafından proje müelliflerinin ve yatırımcıların, sektördeki yenilikleri takip etmek amacıyla üreticilerden zaman zaman teknik bilgi talep ettikleri, bu amaçla, projelerin ziyaret edilerek üreticiler tarafından bilgilendirildiği ifade edilmiştir.
- (46) Rekabet Kurulunun 22.08.2007 tarih ve 07-66/810-305 sayılı kararında da *“teknik şartnamelerin hazırlanması aşamasında, söz konusu malzemelerin uzmanlık gerektirmesi nedeniyle, proje firmaların üretici teşebbüslerden teknik destek almak durumunda oldukları, sektör temsilcileriyle yapılan görüşmelerden, projelerin genellikle tüm üreticilerin teknik şartnamelerinin ortak yönlerini toplayarak bir teknik şartname hazırlanması şeklinde yapıldığının anlaşıldığı, ancak pratikte proje firmanın bu tip bir çalışmaya girmek yerine tek bir firmanın şartnamesinden yararlanarak teknik şartname hazırlayabildiği”* ifade edilmiştir.
- (47) Bu noktada, busbar sistemlerine olan asıl talebin, projenin sorumluluğunu üstlenen proje firmanın danışmanlığıyla şekillenen yatırımcı talebi olduğunu da vurgulamak gerekmektedir. Elektrik taahhütçülerinin busbar sistemlerine olan talebi, ilgili proje yatırımcısının talebinden türeyen bir taleptir. Nihai anlamda müşteri yatırımcı olduğundan busbar üreticilerinin, ürünlerine olan talebin öznesi olan yatırımcılar ve bu yatırımcıların projelerine yönelik satış, pazarlama, reklam, tanıtım vs. faaliyetlerinde bulunmalarının rekabete aykırı bir faaliyet olarak değerlendirilmesi mümkün görünmemektedir.
- (48) Diğer yandan proje firmaların hazırladıkları projeden sorumlu oldukları dikkate alındığında, proje sahiplerine en iyi sonucu sağlama saikiyle tanıdıkları/denedikleri/güvendikleri ürünlere yönelmelerinin beklenmeyen bir davranış olduğu söylenemeyecektir. Bu noktada belirtilmelidir ki, proje yatırımcıları projenin büyüklüğü ve kapsamına göre ister proje firmalardan hizmet alsınlar, isterse kendi çalışanları aracılığıyla proje hazırlasınlar projelerin altında yatırımcıların imzaları bulunmakta, nihai karar mercii yatırımcıların kendileri olmaktadır. Bu safhada, proje danışmanları her ne kadar bir teknik şartname ve bu şartnameye uyan bir marka listesi⁴ hazırlasa da, yatırımcılar, diledikleri bir aşamada sürece müdahale ederek bir markayı ya da ürünü projeye dahil edebilmekte veya projeden çıkarabilmektedir. Başka bir ifadeyle, yatırımcılar temel olarak diledikleri ürün veya markayı projelerinde kullanma, diledikleri taraf ile sözleşme yapma serbestisine sahiptir. Dahası, marka listelerinde adı yer almasa dahi, üreticilerin ürünlerinin teknik şartnamede belirtilen nitelikleri taşıdığını göstermesi halinde ilgili proje kapsamında satış yapma imkanı bulunmaktadır. Nitekim bu hususlar 22.08.2007 tarih ve 07-66/810-305 sayılı Kurul kararında da vurgulanmıştır.

---

⁴ Hangi markaların teknik şartnamedeki nitelikleri taşımakta olduğunun teknik bilgi gerektirmesi ve bunun taahhütçüler tarafından anlaşılmasının güç olmasından ötürü, projenin teknik şartnamesine ek olarak şartnamedeki niteliklere uyan markaların listesi hazırlanmaktadır. Bu şekilde, müteahhitlerin doğru ürüne yönelmesi sağlanmaktadır.

- (49) Gersan Elektrik'in başvurusunda, EAE Elektrik'in kendi ürünlerinin işaret edilmesini sağladığı ihalelere örnek olarak verdiği ihalelerin tümünün kamu ihalesi olduğu görülmektedir. Kamuya yapılan satışlarda teknik şartname özel sektör satışlarına göre çok daha belirleyici olmakta dolayısıyla, projeci firmalar marka seçiminde çok daha etkili konumda bulunmaktadır. Ancak, EAE Elektrik ile projeci firmalar arasında EAE Elektrik'in rakiplerinin dışlanmasına ya da faaliyetlerinin zorlaştırılmasına yönelik olan ya da bu etkiyi doğuran herhangi bir danişıklı ilişkinin yokluğunda, kamu alımlarına ilişkin ihalelerde rekabetin tesis edilmesi, 22.08.2007 tarih ve 07-66/810-305 sayılı Kurul kararında da belirtildiği üzere, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu kapsamında değerlendirilmesi gereken bir konudur.
- (50) Diğer yandan sadece İstanbul'da elektrik proje müellifliği yapan teşebbüs sayısının yaklaşık olarak 100 olması, busbar pazarındaki rekabetin bozulmasına yönelik olarak projeci firmalarla danişıklı bir ilişki içine girilmesi olasılığını azaltmaktadır.
- (51) Ayrıca dosya konusu iddia açısından EAE Elektrik ve HB Elektrik'te yapılan incelemelerde, anılan iki teşebbüs arasında EAE Elektrik'in rakiplerinin dışlanmasına ya da faaliyetlerinin zorlaştırılmasına yönelik olan ya da bu etkiyi doğurabilecek nitelikte herhangi bir danişıklı ilişkinin varlığına işaret eden bir belge ya da bulguya da rastlanmamıştır.
- (52) Yapılan incelemelerde, başvuruda belirtilen gerek özel gerekse kamu projelerinin herhangi birinde HB Elektrik'in proje müellifliği/ danişmanlığı faaliyetinin bulunduğu dair belge elde edilememiştir. HB Elektrik de söz konusu projelerde (Güral, Yıldızlar, Autoport, Ağaoğlu, Trump Towers ile TBMM, Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlük Hizmet Binası, TPAO Batman, Ümraniye Belediye Binası, Yurtdışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı Hizmet Binası, Merkez Bankası İstanbul Yerleşkesi) hizmet vermediğini belirtmiştir. HB Elektrik'in web sitesinde görülen referansları arasında da söz konusu projelerin adı geçmemektedir. Ayrıca, EAE Elektrik'te yapılan incelemelerde elde edilen ve projelere ilişkin bilgilerin özetlendiği proje takip kartları çerçevesinde başvuruda yer verilen projelerin müellifliğini yapan firmaların isimleri incelendiğinde de, HB Elektrik'in söz konusu projelerde hizmet vermediği beyanının aksini gösterir bir bulguya ulaşılmamıştır.
- (53) EAE Elektrik'te yapılan incelemede alınan (.....) tarihli dosyada, EAE Elektrik'in "kritik iş" olarak nitelendirdiği işlerin projecilerine, müteahhitlerine, teklif verilen taahhütçülere, ihaleyi alan firmalara ve işin bedeline ilişkin bilgiler bulunmaktadır. Söz konusu belgede, bedeli (.....) ile (.....) arasında değişen (.....) yurt içi ve yurt dışı projede, çoğunlukta Gersan Elektrik olmak üzere DTM ve Schneider rakip firmalar olarak kaydedilmiştir. Yine belgeden, HB Elektrik'in projeciliğini üstlendiği iki projenin bulunduğu ve bu projelerde Gersan Elektrik'in rakip marka olarak yer aldığı görülmektedir.
- (54) HB Elektrik'in teknik şartnamelerine örnek olarak, Taşyapı Fourwinds projesi için hazırladığı teknik şartnamenin bir bölümü ve bu projeye yönelik marka listesi alınmıştır. Busbar sisteminin bir yapının tüm elektrik sisteminin ve bağlı unsurların küçük bir parçasını oluşturmasıyla bağlantılı olarak teknik şartnamede busbar sistemi için ayrılan bölümün tüm şartnamenin son derece sınırlı bir bölümünü oluşturduğu ve busbara ilişkin sadece genel bir takım ifadeler içerdiği görülmektedir. Marka listesinde ise projede kullanılacak malzemelerin 27 başlık altında toplandığı, sadece busbar için değil; bu malzemelerin tümüne yönelik her bir malzemeye ilişkin marka/firma isimlerini içerdiği, busbar içinse EAE, Gersan ve Zucchini markalarına yer verildiği görülmektedir. HB Elektrik yetkilisi, sorumluluğunu üstlendikleri projelerde temel olarak Taşyapı Fourwinds için hazırlanan teknik şartname örneğini kullandıklarını beyan etmiş, yapılan incelemede, HB tarafından hazırlanmış teknik şartnamelerin busbara ilişkin bölümlerinde belli bir markaya işaret edildiğini düşündürecek herhangi bir unsura rastlanmamıştır.

J. SONUÇ

- (55) Düzenlenen rapora ve incelenen dosya kapsamına göre, dosya konusu iddialara yönelik olarak 4054 sayılı Kanun'un 41. maddesi uyarınca soruşturma açılmasına gerek olmadığına, şikayetin reddine OYBİRLİĞİ ile karar verilmiştir.